

Glücklich, Julius

O stavuncích

In: Glücklich, Julius. *Nová redakce zemského zřízení království českého z posledních let před českým povstáním*. Brno: Filosofická fakulta s podporou Ministerstva školství a národní osvěty, 1936, pp. 413-416

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126588>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Pakli by který takový zločinec byl přezvědm na hradích anebo tvrzech, tehdy ten, komuž by se zdálo, aby tomu pánu (u kohož by byl) dal znáti, že takový zločinec na jeho hradě nebo na jeho tvrzi jest, aby se jím dobře ihned ujistil a jej postavil^β. A byl-li by ten jistý panského neb rytířského řádu, aby postaven byl před pány a vládýkami soudu zemského; pakli by byl ten jistý jiného řádu, buď před hajtmany toho kraje postaven. Pakli by toho neučinil svévolně a toho nepostavil, tehdy k tomu pánu nebo k zemanímu neb k měštěninu o to hledíno buď, též jako k tomu zločinci. A též v městech kdyby na koho žádáno bylo, aby se tak zachovali a zločincům nižádným aby glajtuov nedávali ani páni, ani rytířstvo, ani města.

Také na žádného psance nevyvedeného ani na zloděje zjevného, též zločince a loupežníky a toho, kdož by při skutku postizen byl z lidu obecného z strany loupeže a mordu, nemá urukováno býti, než právo na takového každého bez fortele má puštěno býti.

* *Nesměněn.*

1 19/3 — *Viz Archiv český V, str. 440—441, jehož text neshoduje se s naším.*

a *V. Budovcem po straně v B:* Nyní na mí[s]to vydání jej hejtmanům [v]ejpověd se od práva děje s vejhradou vrchního práva, a jestliže se podezřelej nemá vydati pánu dědičnému, ovšem psanec a v skutku postiženej.

β *V. Budovcem po straně v B:* Actiones criminales sunt publici iuris.

O stavuncích^a.

S I.

Byl-li by čí člověk kterému pánu neb rytířskému člověku neb měštěninu anebo poddanému jich co dlužen aneb se zač rukojmí postavil, a ten věřitel, chtěl-li by jiné lidé (kromě jistce a rukojmě) stavovati^a i města psaním ohradním^b prvé odpovídali a žaloby vznášeli, že tento člověk toto dlužen neb za toto se rukojmí postavil, aby ten pán toho člověka na něm spravedlnosti tomu neb onomu^c dopomohl, a to ve dvou nedělích pořád zběhlých^β. A^d každý pánu, v městech purgmistři kdyby mohli, od práva jsou povinni dopomožení činiti^d. Než jestliže by ten člověk buď dluhu neb rukojemství odpíral, tehda má o to právem rozeznán býti člověk s tím pánem neb člověkem (kdož naň žaloval), tím právem, k kterémuž přísluší aneb pán jeho, aby o to soud osadil. Pakli by nedopomohl, tehdy potom bude

moci pro to nedopomožení každý obstavovati jiné lidi toho pána nebo města^e, k kterémuž jest, o to dopomožení psáno bylo.

^a aby se páni jedni druhým tolikéž tisku 1564 škrtnuto v B rukou β.

^b ohradním připsáno v B rukou β.

^c tomu neb onomu připsáno v B rukou β.

^{d-d} A . . . činiti připsáno v B rukou β.

^e nebo města připsáno v B rukou β.

^a V. Budovcem po straně v B: 53; nad nápisem byl příspěvek, u něhož pro střemutí při nové vazbě šse v první řádce vyčísti jen slova De arresto quod (?), v druhé řádce nejprve je koncovka bus, potom: datur, nempe in alterius personam.

β V. Budovcem po straně v B: Ohradní psaní — 2 neděle.

[B rukou β novg]:

Stavunk jest připovědění neb zastavení osoby neb^a statku něčího ku právu skrze úřad k tomu nařízený. A to se stává pro nezaplacení^b dluhu, nedopomožení k spravedlnosti od pána aneb od práva, k kterémuž sám dlužník^c, rukojmě neb spravedlnost jinému náležitá přísluší¹.

[B rukou β dále]:

Pod tento tytul náleží zřízení zemské M 34². Item žádný poddanému aby více nepůjčoval mimo N kop gr. čes.³

O unášení peněz⁴.

^a ne B.

^b nezaplace B.

^c ne škrtnuto za tím.

¹ Srovnej definici ve výtahu Koldánových městských práv v L XVII (J. Jireček, *Codez iuris bohemicz tomz IV. pars III. sectio II. str. 294*): Stavunk jest osoby neb statku něčího ku právu skrze úřad k tomu nařízený připovědění, a to buď pro nezaplacení dluhu aneb nedopomožení od právu jakékoli spravedlnosti obstavujcímu.

² Viz tam.

³ Míni se tím artykul sněmu Poddaní bez povolení pána se nedlužte. Viz zde X II.

⁴ Míni se tím artykul sněmu 1575 O unášení peněz od poddaných do měst, který tu potom položen pod X XII. Viz tam a též X XIII.

S II.

A při kterémžkoli právě kdo obstavovati by chtěl, to právo povinno jest (nečině žádné další omluvy^a), takového stavuňku dopustiti, však ten, kdož stavuňku žádá, má to, proč obstavuje, ze-

jména jmenovati. A kdož by tak obstaven byl a chtěl se vyručiti, má jej právo k dostání práva na rukojmě obstavujícímu dáti, a toho (proč jest obstavil) v šesti nedělích pořád zběhlých na něm, nebylo-li by o to odporu, dopomoci. A jestli by pak ten obstavený toho (pro kohož jest obstaven) v těch šesti nedělích při tom právě postavil, má toho stavuňku sám prázen býti. A ten, kdož stavuňk učinil by, má k tomu (pro kohož se stavuňk stal) o to hleděti^a.

^a *V B přeškrtnuto*: Pakli by stavuňku odpor byl, takoví stavuňkové s vajhradou vyššího práva rozsuzování býti mají podlé práva království českého a ne podlé práva magdeburského a cizího^β. A domlouval-li by se obstavený toho, aby původ o škody uručil, jest to učiniti a uručiti povinen γ. A kdož by v té při práv zůstal, mají jemu škody, na rukojmí přisouzený, dopomoženy býti.

^a omluvy v *B* napsáno *V. Budovcem místo ohrady tisku 1564.*

^β *V. Budovcem po straně v B poznamenáno*: Legibus bohemiis e[st] non magdebur[gi]cis aut peregr[is] vivendum. Ho (!) dictum sit iis, qui appellationibus praesident!

^γ *V B k podtrženým slovům uručiti povinen připojuje Budovec*: však dřív, totižto z počátku pře, než by se nález o stavuňk stal.

S II. [*A i B nový.*]

A po dnešní den všecka města a městečka J. Mti. král., též i jiná všech tří stavuov aby jednotejnými právy městskými, kterých teď vnově obnoveny jsou, aby se řídily a spravovaly¹.

Sněm
léta 1610.

¹ *Je to resultát art. sněmu 1610 O užívání jednotejných práv městských v městech královských. Viz tištěné art. sněmu 1610, str. XLVII–LIII.*

S III*.

Než což se jistce neb rukojmě, kterýž by se k dluhu neb k rukojemství znal, dotýče, na toho není potřebí žádné opovědi, než takového bude moci věřitel neb puvod bez opovědi obstaviti, a jinak stavové vyšší lidí jedni druhým stavovati nemají. A tolikéž, kdož by čí (jakéžkoli) věci kde obstavil, má ty věci na rukojmě právo propustiti až do rozsouzení toho stavuňku.

* *V B škrtnut.*

S IIII*.

Než když by se stavuňk pro projetí cla stal mezi tím pánem, číž člověk jest, a tím, číž věci obstaveny jsou, a o projetí toho cla byl odpor, nemá to právo (kdež se stavuňk stal) toho k soudu

svému přijímati, než ty věci obstavené tomu, čím jsou, na rukojmě dostatečné vydati a strany před J. Mt. král. neb soud zemský neb komorní, kterýž by potom najprvé držán byl, podati. Kterážto roze- pře beze všech dalších odtahuov vyslyšána býti a o to spravedlivý konec mezi stranami se státi má.

* *Neměněn.*

O páních a jich služebnících^a.

S V.

Kteríž by služebníci panského, rytířského neb městského stavu z těch tří stavuov jedni u druhých sloužili, páni jich se k nim zachovajte, jakož jest od starodávna bývalo. A úředníci i služeb- níci zachovajte se ku panuom svým též. Pakli by který pán kte- rého služebníka bez viny o hrdlo připravil, anebo do věže též bez viny vsadil a držeti kázal a pustiti nechtěl, anebo jej sobě bez viny slibem zavázal anebo zapsati přinutil, chtě, aby u něho přes rok svůj dosloužený déle sloužil, neb se jemu poddal^a: tehdy přátelé toho jistého mohou (z každého stavu) pána jeho nebo pány obe- slati před krále J. Mt. (byl-li by v zemi), aneb před soud zemský, aneb před místodržícího krále J. Mti. A pokudž by tím obesláním bylo rozkázáno, jak se ten pán s strany vězení toliko až do roze- znání té pře k tomu služebníku neb úředníku zachovati má, tak aby se zachoval a dále z toho odpovídal a práv byl. Než jestliže by o hrdlo koho (jakž se napřed píše) bez viny připravil, to buď a zůstaň při rozeznání toho soudu, na který by taková věc vzne- šena byla, jakou by ten pokutu pro to trpěti měl. Než každý slu- žebník doslouže roku svého, muž od pána neb panův svých ústně anebo listem, odpuštění vzíti. Než úředník, ten nemá odpuštění vzíti než ústně a počet má napřed učiniti a ze všeho práv býti.

^a neb se jemu poddal *připsáno v B rukou β.*

^a V. *Budocem po straně v B: 54.*

S VI.

Když by který služebník jsa v službě u pána svého a pro potřebu jeho jeda nebo jda jat byl, že se nemá ten služebník šacovati bez vuole pána svého, než^a má to na pána svého, jak se s ním dále